

Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria

Strategi 2007-2012

Vår utgångspunkt är:

- att teknik och vetenskap är delar av kulturen och formar och förändrar livsvillkoren på jorden samt
- att historiska studier är centrala för förståelsen av samtida förhållanden och framtida förändringsprocesser.

Vi vill vara en nationellt ledande och internationellt framstående forsknings- och utbildningsmiljö genom att:

- vår forskning bidrar med originella infallsvinklar och nya insikter om relationerna mellan teknik, natur, människa och samhälle,
- vår undervisning på KTH ger morgondagens ingenjörer vidgade kunskaper och perspektiv,
- vårt deltagande i samhällsdebatten stimulerar till nya frågor och utmanar rådande föreställningar.

Sammanfattning	2
Profil.....	2
Avdelningen år 2012	2
Omvärldsvillkor	3
Grundutbildning	4
Mastersutbildning.....	5
Forskning och forskarutbildning	6
Samverkan	6
En intellektuell arbetsmiljö	8
Intern organisation och delegationsordning	10
Rekryterings- och meriteringspolicy	10
Uppföljning och kvalitet.....	12
Implementering	13

Sammanfattning

Syftet med denna strategi är att formulera ett aktivt och medvetet förhållningssätt till framtiden. Den skall fungera riktningssivande och hjälpa ledning och medarbetare att ta beslut och prioritera i det dagliga arbetet. Dess tidsperspektiv är sex år, men den bör årligen tas upp och stämmas av i former som gör hela personalen delaktig.

Strategin består av flera avsnitt av mer beskrivande karaktär där rådande praxis på Avdelningen kan sägas bli fäst på papper. På en rad punkter föreslås emellertid omedelbara nyheter och förändringar. Däribland kan framför allt nämnas inrättandet av en mastersutbildning, en ny organisationsordning, kvantitativa mål för publicering samt en rekryteringspolicy.

Profil

Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria bildades i sin nuvarande form år 1991 då en forskarutbildning i teknikhistoria startade och de första doktoranderna antogs. Den har sedan dess verkat framgångsrikt och successivt expanderat, framförallt inom forskning men också genom ett omfattande arbete med att föra ut forskning och samverka med samhället. Den är en ledande forskningsmiljö inom sitt område i Sverige och Norden med gott internationellt rykte.

Tillväxten vid avdelningen har på många sätt skett organiskt till följd av medarbetarnas intressen och i relation till omvärldens beredvillighet att finansiera verksamheter och förlägga dem till KTH och avdelningen. På detta sätt har den ursprungliga teknikhistoriska profilen efterhand vidgats med större inslag av industriminnesforskning, vetenskapshistoria och miljöhistoria.

Avdelningen har idag en unik kombination av historiska specialinriktningar, varav flera på professorsnivå, som alla präglas av ett rumsligt eller materiellt perspektiv på det förflutna. Denna profil kan beskrivas som en successiv vidgning och fördjupning av ämnet teknikhistoria, som på detta sätt, genom sina olika ingående specialiteter, representerar en betydande bredd inom det historiska fältet. Nära grannar på detta fält är bland andra ekonomisk historia, industrihistoria, kulturhistoria, arkitektur- och landskapshistoria.

Avdelningen för teknik- och vetenskapshistoria verkar på tre nivåer, lokalt på KTH, nationellt i Sverige och internationellt. Det strategiska arbetet ser olika ut på de olika nivåerna, samtidigt som de är beroende av varandra.

Avdelningens profil svarar dels mot en internationell vetenskaplig utveckling, dels mot viktiga behov och samhällsintressen knutna till teknik, miljö och samhällsplanering, vilket samtidigt gör den väl förankrad inom KTH i allmänhet och ABE-skolan (Architecture and the Built Environment) i synnerhet. Avdelningens profil är därmed en strategisk tillgång, som inte bara fungerar väl för att formulera och lösa vetenskapliga problem utan också bidrar till att intressera studenter, forskare och finansiärer.

Avdelningen år 2012

Det finns inga enkla samband mellan en intellektuell miljöns storlek och dess kreativitet eller framgång. Erfarenheterna varierar. Genomgående är att i och med att forskningen vuxit så har även enheterna gjort det. I humaniora och samhällsvetenskap var en-professorsinstitutioner vanliga fram till 1990-talet, nu är de snart undantag. Antalet anställda har mångdubblats i

snart sagt alla ämnen och nya ämnen har tillkommit. Det senaste årtiondets många fusioner har gjort att miljöerna blivit större. Internt förekommer ibland avdelningar, seminarier, forskargrupper eller andra former som minskar storleken på den dagliga arbetsgemenskapen. Fördelarna med litenhet har oftast med arbetsgemenskap och närhet att göra, och givetvis med tidseffektivitet; det är sällan meningsfullt att i detalj följa utvecklingen hos många individer eller projekt.

Argument för en viss storlek är att det blir lättare att upprätthålla en rimlig omfattning och framförallt en god kvalitet på grundutbildning och, kanske särskilt, forskarutbildning. Mångfald bidrar till den intellektuella miljön. Den ekonomiska sårbarheten minskar också. Flerkärnighet är därför ofta en bra modell, med en hög grad av flexibilitet som ges naturligt av de tidscyklerna som gäller för forskningsprojekt, doktorandutbildning och postdoc-perioder.

Avdelningen har knappast nått optimal storlek. Det finns, utöver de allmänna argumenten ovan, flera skäl för den att växa. Ett är att det är den enda större forskningsmiljön för teknikhistoria i landet. Den miljön bör vara tillräckligt kraftfull för att fungera som synlig och pålitlig internationell partner. Ett annat skäl är avdelningens bredd. Denna framstår allt mer som avdelningens stora tillgång, ännu bara i ringa grad utnyttjad som plattform. Sammansättningen av specialister kan förändras över tid, men mångfalden måste bestå. Ett tredje, besläktat, skäl är avdelningens användbarhet i KTH:s utbildningar och våra förutsättningar att svara för nyskapande program för magister- och forskarutbildning. Avdelningens unikheter består inte i dess exklusiva specialisering utan i dess exklusiva kombination av specialiteter.

En rimlig storlek på verksamheten i ett tidsperspektiv på sex till åtta år skulle kunna vara :

Magisterstudenter	35
Doktorander	15
Postdocs	10
Lektorer/docenter	5
Professorer	5

Det skulle ge cirka 35 anställda, varav tio ”tenured faculty”, och således en årsomsättning på ungefär 25-30 MSEK (idag är omsättningen ca 15 MSEK).

Detta borde ge underlag för flexibel flerkärnighet med tillfälliga forskargrupper, specialseminarier och kvalificerade forskarkurser. Ändå är skalan inte större än att det skulle kunna vara möjligt att driva ett centralt seminarium med god uppslutning.

Förutsättningar för expansion är etableringen av ett magisterprogram, ökad medverkan i andra GRU-program samt – framförallt – fortsatt framgångsrik extern finansiering av forskning. Villkor för detta är i sin tur etableringen av en för svenska förhållanden unik forskningsmiljö med verksamhet på hög internationell nivå.

Omvärldsvillkor

Avdelningens utveckling framöver påverkas av ändrade villkor för finansiering och regelverk. Vi kan se fram mot mer och mer av konkurrensutsatt basfinansiering för forskning utan att för den skull andelen extern finansiering kommer att nämnvärt förändras.

Forskningsprestationernas omfattning och kvalitet kommer att uppmärksammas ännu mer än tidigare. Sådana kvalitetsuppföljningssystem kommer att ha genomslag på alla nivåer, också på ABE-skolan.

Forskningens internationalisering fortsätter. Den starka angloamerikanska och nordvästeuropeiska orientering som inte minst våra forskningsområden haft kommer att utmanas av mer genuint globala nätverk. Utvecklingen i Asien och Latinamerika är expansiv, rimligen kommer också östra Europa, bortom Norden och Östersjöregionen där vi redan verkar, att spela en allt viktigare roll.

Utbildningens framtid är svår att sia om. Det förekommer en diskussion om att grundutbildningens finansiering kan komma att kopplas tydligare till kvalitet – inte bara, som nu, till rekrytering och genomströmning – men de metodiska svårigheterna är avsevärda. Internationaliseringen ökar, fler studenter kommer till Sverige och fler svenskar studerar i andra länder. Ingenjörsutbildningar, som dominerar på KTH, har många konservativa drag. Förändringar i stor skala kan man knappast räkna med för de närmaste åren. På litet längre sikt torde emellertid ekonomins förskjutning mot tjänster, design, hälsa och immateriella värden få ett starkare genomslag även i civilingenjörsutbildningen, liksom i forskningen. Kommersialisering av utbildningar på mastersnivå och fortbildning växer vid många universitet och tekniska högskolor runtom i världen.

KTH har ambitioner att tillhöra Europas ledande tekniska universitet. Detta anger normen för verksamheten även vid avdelningen. Verksamheten skall bedrivas på en hög internationell nivå. Undervisning på engelska för internationella studentgrupper är redan idag vanligt förekommande och kommer knappast att bli mindre vanligt. Avdelningens utbud av undervisning och forskning måste återspegla denna allmänna utveckling, även om vi som historiker också har en uppgift att stärka och förnya det svenska språket i en kulturell och intellektuell offentlighet.

Mycket tyder på att avdelningens internationella position är god. Detta är i så fall en strategisk tillgång, inte minst för den interna diskussionen inom KTH. Det är en väsentlig uppgift att genom en enkel benchmarkingundersökning söka avgöra avdelningens ställning inom relevanta ämnesområden.

Grundutbildning

Flera av dagens grundutbildningskurser är tydligt knutna till de ämnesprofiler som finns vid avdelningen: teknikhistoria, industrihistoria, miljöhistoria, vetenskapshistoria. Andra är tematiska (t ex Teknik och genus) eller riktar sig till en viss målgrupp.

GRU-kurser fyller flera funktioner. Genomgående gäller att grundkurserna kan ge teknologer på KTH perspektiv och färdigheter som de behöver, i huvudsak humanistiska sådana. KTH har snarast för få och för små sådana inslag i sina program, vilket gör en förändring av KTH:s hela utbildningsprogram till ännu en strategisk uppgift, som avdelningen delar med många andra på KTH. Kurser med specifik målgrupp (Swedish society, Studera utomlands) bidrar också till att göra avdelningen känd bland studenterna. En annan funktion hos dessa, uppdragsbetonade, kurser är att de hittills gett goda intäkter. Det gäller också de programsamarbeten som förekommer med medieteknik och samhällsbyggnad och som även i övrigt fungerar väl. Vissa kurser fungerar som ett sätt att profilera avdelningen på KTH.

Lönsamheten i GRU-verksamheten varierar kraftigt. Mest lönsamma är programsamarbetena och uppdragskurserna. De kurser som ges med starkare anknytning till avdelningens forskning är mindre lönsamma. I viss mån måste därför de förra bidra till att finansiera de senare. Som rekryteringsbas för forskarutbildning fungerar grundkurserna, i alla fall på senare tid, mindre väl. Tendensen är snarare att rekryteringar styrs mer av kompetensbehov i forskningsprojekt än av tillgången på forskningsintresserade teknologer.

Det är en strategisk fråga att utforma en ny roll för grundutbildningen vid avdelningen. Grundläggande bör därvid vara att skärpa forskningsanknytningen och vidga rekryteringsbasen. Det naturliga sättet att göra detta är att placera fokus på magisternivån. Ett noga övervägt urval av breda grundutbildningskurser som är väl anpassade till civilingenjörsprogrammens behov kan fungera som reklampelare och intresseväckare och leda de mest nyfikna studenterna vidare till mastersprogrammet. I den mån de inte alltid är lönsamma måste de subventioneras av annan utbildning. Andra kurser skulle kunna fördjupas för att istället ingå i mastersprogrammet. Detta program skulle på motsvarande sätt kunna överta funktionen att definiera och utveckla innehållet i de historiska discipliner som avdelningen representerar. Några grundutbildningskurser kan möjligen få en delvis ny funktion i riktning mot mer renodlad fortbildning/uppdragsutbildning. Här finns en koppling till tredje uppgiften och kanske även möjligheter till ekonomiskt självbärande verksamhet. Detta bör utredas närmare.

Tillsammans taget bör denna strategi leda till en grundutbildning som, om man inkluderar mastersprogrammet, är minst lika omfattande som dagens och som är mer forskningsbaserad och av högre kvalitet. Den bör också vara tillräckligt omfattande för att de forskarstuderande skall ha möjlighet att skaffa sig god erfarenhet av undervisning.

Mastersutbildning

Idén om ett masters- eller magisterprogram har uttryckts vid avdelningen sedan 1999. En anledning till att ingenting hittills har hänt är att det funnits en oro för en tung arbetsbörda med tveksam lönsamhet. Avdelningen försökte ett tag utveckla valfria kurser som skulle kunna utgöra lämpliga moduler i en sådan utbildning, men få anmälningar har gjort det svårt att ens ge kurserna.

Ett skäl att åter väcka frågan är "Bolognaprocessen", som gör att det snart blir möjligt att ta in färdiga mastersstudenter (efter två års studier) till en treårig forskarutbildning. Om avdelningen har en mastersutbildning i egen regi, skräddarsydd för att passa vår forskarutbildning, kan vi få ett årligt flöde av potentiella forskarstuderande, vilka därtill redan hade klarat av det första året på denna utbildning. Mastersstudenter skulle kunna vara värdefulla för avdelningen: som seminarieledare (om det saknas doktorander som vill vara det) i våra GRU-kurser, som "unga forskare" med mastersuppsatser som kan ingå i eller knyta an till pågående forskningsprojekt, som energirikt och, förhoppningsvis, mångspråkigt tillskott till den intellektuella miljön.

Teknologerna skulle förbli en viktig grupp. De kurser som ges i en mastersutbildning bör vara valfria även för teknologer med tillräckliga förkunskaper, t.ex. någon av avdelningens grundkurser. En del fördjupningskurser i en mastersutbildning skulle samtidigt kunna vara valfria kurser i forskarutbildningen och ge ytterligare synergi mellan de två utbildningarna. Kursutbudet skulle därmed stabiliseras och inte, som nu, vara beroende av om tillräckligt många teknologer anmäler sig.

Hur ska en mastersutbildning se ut? Huvudinriktningen för mastersutbildningen bör ligga centralt i förhållande till avdelningens kompetenser, så att många kan bidra. Den bör helst också framstå som relevant för ABE-skolan. Titeln på programmet är naturligtvis av stor betydelse, och den bör vi fundera noga över. (Några förslag: "Technological landscapes in historical perspective", "The human built world in historical perspective", "History of Science, Technology and Environment", "Science, Technology, Environment – Historical Perspectives".)

Första terminen bör bestå av gemensamma baskurser för alla på programmet. Därefter bör det finnas en frihet att välja mellan kurser som ges av avdelningen och kurser som ges av några andra mastersprogram som vi samarbetar med. Det innebär att studenterna får möjlighet att specialisera sig i lite olika riktningar. Flera av de seniora forskarna på avdelningen skulle kunna utveckla en egen valfri kurs, så att varje student får möjlighet att välja den. Den högt motiverade grupp studenter som finns på ett mastersprogram är också en utmärkt bas för att utveckla helt nya kurser i nära samarbete med framväxande forskningsintressen vid avdelningen. Gästlärare, svenska och utländska, bör vara vanligt förekommande.

Vilka studenter skall utbildningen vända sig till? Det bör vara möjligt för teknologer på KTH att läsa den. En fråga är om det kommer att bli möjligt att efter tre år ta en grundexamen och därefter läsa en mastersutbildning, eller om man först måste bli civilingenjör. Vidare bör utbildningen vara öppen för studenter från både Sverige och utlandet med rätt olika grundexamina. Förhoppningen är att avdelningen skall ha ett så gott rykte att söktrycket blir någorlunda stort.

Här finns flera strategiska uppgifter. Om en mastersutbildning skall startas bör det snarast utses en programansvarig som får huvudansvaret för planering och igångsättande. Det borde vara möjligt att ta in en första kull studenter hösten 2009. En viktig fråga blir att kartlägga vad det finns för mastersprogram av liknande karaktär, dels för att mejsla ut KTH-programmets särart, dels för att identifiera lämpliga samarbetspartners. En period utomlands bör vara ett naturligt inslag i utbildningen. För den som genomgår "the graduate programme" i dess helhet, ända till doktorsexamen, bör denna period vara minst en termin.

Forskning och forskarutbildning

Målen för forskarutbildningen sammanfaller till stor del med målen för forskningen på Avdelningen i stort. Sedan forskarutbildningen inrättades vid Avdelningen i början av 1990-talet har ett femtontal forskarstuderande tagit examen. Flera av dessa har genom externa personliga anslag stannat kvar vid Avdelningen för att forska och undervisa. Kopplingen mellan forskarutbildningen och den övriga forskningen på Avdelningen är god, inte minst tack vare det högre seminariet som utgjort ett sammanhållande forum. En kontinuerlig kontakt mellan forskarstuderande och forskare är möjlig och värdefull även om man inte tillhör samma forskningsprojekt eller -område.

Vid flera tillfällen har seniora forskare och gästprofessorer rekryterats till Avdelningen från andra akademiska miljöer och det senaste året har även en till professor befordrad lektor tillträtt samt en professur i miljöhistoria utlysts. Detta har inneburit ett nytillskott av kompetens och kunskap som inneburit att Avdelningens profil stärkts och fördjupats. Att så många velat förlägga sin forskning till Avdelningen är en styrka. Att forskningen är externfinansierad och möjligheten till säker anställning och långsiktiga satsningar därmed är begränsad är ett problem som delas med många andra akademiska institutioner. Samtidigt ger

en mångfacetterad och ansökningskompetent forskargrupp möjlighet att söka pengar för stora och långsiktiga forskningsprogram.

Forskarutbildningens omfattning är både en tillgång och en svaghet. Det lilla formatet gör kvalitetsarbetet lättare då varje studerande kan ägnas stor uppmärksamhet. Varje forskarstuderande är synlig på Avdelningen och ingen försvinner i mängden. Regelbunden antagning skulle dock innebära en stor förbättring av forskarutbildningen av flera skäl. Det skulle säkerställa en återväxt i doktorandgruppen som i högre grad skulle kunna fungera som kunskapsöverförande gemenskap. Underlaget för att regelbundet ge forskarutbildningskurser skulle bli större och planeringen skulle underlättas.

Forskningen är internationell och den mest eftersträvansvärda publiceringen är den som når alla ämnesexperter. Publicering i forskarutbildningen, och generellt vid avdelningen, bör därför i högre grad än hittills ske i internationella tidskrifter. Det utesluter inte monografier, snarare bör kombinationsformer utvecklas där handledare och doktorand till exempel kan publicera tidiga artiklar tillsammans medan själva avhandlingarna i allmänhet bör förbli individuellt författade.

Medverkan vid internationella konferenser är en viktig del i det löpande kvalitetsarbetet. Forskarna bör återkommande representera Avdelningen genom att presentera sin forskning vid, eller på andra sätt medverka i, internationella konferenser. De forskarstuderande bör presentera delar av avhandlingen på flera konferenser, varav minst en ska vara internationell.

Internationella kontakter är vitaliserande och stimulerade både för miljön och för forskningen. Avdelningen bör därför verka både för att medarbetarna ska få möjlighet att besöka andra lärosäten utomlands och för att göra Avdelningen till ett attraktivt mål för utländska forskare. Utländska gäster kan bjudas in som föreläsare i grundutbildnings- eller forskarutbildningskurser, till det högre seminariet, eller för att vistas en längre eller mer begränsad tid på Avdelningen. Det är en strategisk uppgift att identifiera specifika medel för denna typ av internationalisering och att sprida kunskapen bland medarbetarna.

Sammanfattningsvis bör Avdelningen sträva efter att vidmakthålla och stärka sin profil som en framstående och dynamisk forskningsmiljö, med kvalificerade disputerade forskare och en stabil forskarutbildning av hög kvalitet. Inte minst bör en ökad publiceringsfrekvens och en högre grad av internationalisering prioriteras.

Samverkan

Samverkansuppgiften har blivit allt viktigare och omfattar allt mer. Uppgiften går ut både på att kommunicera forskning till omvärlden och att skapa kopplingar mellan forskning, samhälle och näringsliv. Detta kan innebära vitt skilda saker:

- att kommersialisera forskningen, och att finna tillämpningar för den (detta är en innebörd av begreppet som ofta används i KTH-sammanhang).
- att popularisera forskningen, förmedla den till en vidare krets än forskarsamhället i snäv bemärkelse.
- att sprida sina forskningsresultat bland andra forskare, och i så fall särskilt sådana inom andra discipliner än den egna.
- att mot bakgrund av forskning och specialkunskaper bidra till debatten och det offentliga samtalet.

Avdelningens medarbetare ägnar mycket tid och kraft åt samverkan i olika former – sannolikt ovanligt mycket i jämförelse med KTH i allmänhet och i jämförelse med de flesta andra humanistiska institutioner. Detta kan ha att göra med rollen som historiker på en teknisk högskola – avdelningens medarbetare behöver dagligen kommunicera med människor från andra kunskapsområden och göra sig förstådda. Många medarbetare skriver populärvetenskapliga artiklar eller arbetar tidvis med utställningar och förmedling i andra medier (radio, tv, film). Vissa har i omgångar varit engagerade i frågor om exempelvis kulturarv, bevarandepolitik, miljö- och forskningspolitik. Det finns en tradition som betonar vikten av att skriva läsbara avhandlingar och böcker. Det finns glädjande nog inte någon nedlåtande eller negativ inställning till popularisering inom avdelningen.

Det finns flera goda skäl att vidmakthålla en hög samverkansprofil. Det är ett sätt att göra avdelningen, dess medarbetare och verksamhet kända utåt. Det fungerar därmed långsiktigt som ett skyltfönster för avdelningen och stimulerar rekryteringen av doktorander och medarbetare. Det kan dessutom vara en stark drivkraft och motivation för den enskilda forskaren och bidrar därför till en öppen och kreativ intellektuell miljö.

Det är en strategisk uppgift att kvalificera och professionalisera arbetet med samhällskontakter och utåtriktad verksamhet. Detta bör integreras med den professionella kulturen och synliggöras i form av seminarier, gästföreläsningar och kurser. Hur skriver man populärvetenskaplig text? Hur etablerar man sig inom förmedlingsyrken och inom journalistik, medier, museer? Hur kan avdelningen skapa empiriska ingångar via museer, samlingar och dokumentationsprojekt, men också uppslag till examensarbeten eller utställningar baserade på aktuell forskning? Hur kan hemsida och portföljen av kurser och forskningsprojekt tala om att avdelningen sätter samverkansuppgiften högt? Hur visar avdelningen upp sina resultat och framsteg på området?

Det är också en strategisk uppgift att balansera arbetet med tredje uppgiften mot arbetet med de första och andra uppgifterna. Hur en sådan avvägning skall kunna göras, och motiveras, bör framgå av det kvalitetsutvecklingssystem som avdelningen bör använda sig av.

En intellektuell arbetsmiljö

Vid ett universitet är det viktigt att arbetsmiljön inte bara uppfyller sedvanliga psykosociala krav på öppenhet, tolerans, säkerhet, trygghet och allmän mänsklig hygglighet. Miljön måste också vara intellektuellt stimulerande och utmanande. Det finns en viss spänning mellan dessa krav. En miljö som är intellektuellt utmanande begär mycket av sina medarbetare och inslag av konkurrens och osäkerhet om framtiden är ofrånkomliga, särskilt för doktorander och postdoktorer.

Forskningens ethos av förnyelse och intellektuellt skapande skall stå i centrum för normer och värderingar. Detta grundläggs vid rekryteringar, befordran och kvalitetskontroll i forskarstudierna. Men det kan också skärpas genom ett aktivt arbete för att stimulera forskning och publicering såväl i betydelsefulla internationella tidskrifter som i bokform,.

Medarbetarna måste med nödvändighet specialisera sig. Samtidigt finns det ett behov av att sätta in forskningsresultaten i ett större sammanhang, tala om samhället som helhet, ge nya bilder av det förflutna. Det tillfredsställer inte bara en intellektuell nyfikenhet, det är ett inslag i själva forskningsarbetet om forskningen skall upplevas meningsfull, av dem som använder den lika väl som av dem som utför den. Ett sätt att åstadkomma detta är att vidmakthålla ett

levande samtal kring viktiga forskningsbidrag inom de fält där man arbetar. En intellektuell kultur byggs inte bara kring gemensamma forskningsintressen utan också kring gemensamma, och ibland konkurrerande, teoretiska referensramar. Kännedomen om dessa tillväxer sällan linjärt med stigande ålder; på nyare områden har yngre forskare ofta bättre orientering än de seniora. Om rätt fora finns blir lärandet ömsesidigt.

Miljön bör ha en tydlig *internationell prägel*. Ledande forskningsmiljöer präglas av en tät ström av forskare som presenterar sitt nya arbete. På samma sätt måste miljön stimulera till och aktivt premiera vistelser utomlands och inbjudan av utländska gästforskare. Ett effektivt sätt är att göra internationell erfarenhet till en tydlig merit vid rekryteringar. Man bör också sträva efter att det skall vara ett naturligt inslag i forskarutbildning. Postdoktorala vistelser vid andra lärosäten ger tillfälle till fördjupning och till självständighet från intellektuella traditioner som förhärskar i utbildningsmiljön.

Arbetsmiljön vid en akademisk humaniorainstitution är i stora drag beroende av hur väl den intellektuella miljön fungerar. Samtidigt formas den humanistiska och samhällsvetenskapliga akademiska arbetsmiljön av några speciella omständigheter som gör att den skiljer sig ut från andra miljöer, till exempel:

- att producera forskningsresultat av hög internationell kvalitet i en process där arbetet i regel är individuellt och där feedback sker vid sparsamt förekommande seminarier, i recensioner och vid tjänstetillsättningar,
- att tillhandahålla en grundutbildning som lockar ständigt nya ungdomsgrupper och som involverar (helst) alla forskande medarbetare,
- att tillhandahålla en kvalificerad forskarutbildning där arbetsplatsens individer, som forskare, lärare och doktorander, både står i en lärar-elev-relation och är kollegor,
- att förmedla sina forskningsresultat till intresserade människor utanför akademien.

Om kraven på god forskning, utbildning och forskningsförmedling skall uppnås krävs ett gott samarbetsklimat, att alla ställer upp och jobbar för det överordnade målet som är att uppnå högsta möjliga kvalitet i de tre uppgifterna. Detta mål måste därför vara tydligt formulerat och väl förankrat. Samtidigt har varje individ, för att trygga sin egen framtid inom akademien, ett förståeligt och i hög grad legitimt egenintresse av att strategiskt välja att engagera sig i uppgifter som kan förväntas gynna meriteringen.

Vid sidan av en bra fysisk miljö att vistas i, en miljö som är gynnsam för det vetenskapliga samtalet (seminarie- och mötesrum) och en kollegial samvaro (vardagliga kontakter, internat och fester), är det därför viktigt att det finns *nedskrivna målbeskrivningar och regelverk* där det framgår:

- vad som förväntas av individerna i organisationen på lång och kort sikt,
- vilka rättigheter de har och vilka krav de kan ställa,
- hur de kan framföra sina synpunkter för att få till förändringar.

Av dessa skäl är det viktigt med en *genomskinlig organisation* där alla från början blir medvetna om vilka mål, regler och planer samt arbetsorganisation som gäller. Individerna skall dessutom inse att deras insatser både bidrar till arbetsplatsens utveckling och gynnar den egna personliga utvecklingen som forskare och lärare.

Intern organisation och delegationsordning

Den strategiska utveckling av avdelningen som skisseras i detta dokument pekar mot behov av tydligare mål, mer medvetna prioriteringar och en löpande kvalitetsuppföljning. För att förverkliga dessa ambitioner behövs en tydlig intern organisation. Denna bör revideras och gås igenom tillsammans med hela personalen en gång per år, i första hand för att ingen skall vara okunnig om de förhållanden som gäller och för att erfarenheter skall tas tillvara.

Förutsättningarna för det administrativa arbetet på Avdelningen har förändrats genom anställningen av en administratör och en lektor på heltid. Personer med centrala roller på Avdelningen är därmed avdelningsföreståndaren (Arne Kaijser), administratören (Helena Törnkvist), vice avdelningsföreståndare och studierektor för grundutbildningen (Thomas Kaiserfeld), studierektor för forskarutbildningen (Anders Houltz).

Under våren 2007 inrättas en **Ledningsgrupp, LG**, för avdelningen, där viktiga frågor för avdelningen diskuteras och beslutas. (Avdelningsföreståndaren är den som formellt fattar beslut.) Ledningsgruppen bör sammanträda 2-3 ggr per termin och består av avdelningsföreståndaren, administratören, studierektor GRU, studierektor FoU, en doktorandrepresentant och de professorer som har ämnesansvar och ansvar för flera stora forskningsprojekt, dvs Sverker Sörlin och Maths Isacson. Sammansättningen på LG kan förändras. För närvarande finns exempelvis ingen representant för forskarna, vilket kan komma att ändras om det finns behov.

Vid sidan av ledningsgruppen inrättas ett **Arbetsutskott, AU**, bestående av de fyra förstnämnda ovan, som har till uppgift att hantera och samordna löpande ärenden och att se till att beslut som fattas av LG verkställs. AU träffas varannan vecka.

Vid minst ett tillfälle per år äger ett **Avdelningsmöte** för hela avdelningen rum. Detta kan med fördel förläggas på annan ort och ha internatkaraktär. Vid behov kan naturligtvis också ett Avdelningsmöte sammankallas för att diskutera särskilt viktiga frågor som rör hela avdelningen.

En gång per läsår hålls ett **Handledarmöte** med samtliga huvudhandledare för avdelningens doktorander för att diskutera gemensamma frågor rörande forskarutbildningen. Det sammankallas och leds av studierektorn för forskarutbildningen.

Ungefär var sjätte vecka anordnas en **Avdelningslunch** med tillfälle att informera om saker av gemensamt intresse.

Doktorandmöten hålls regelbundet. Mötet utser representanter till ledningsgruppen och diskuterar viktiga frågor som rör doktoranderna.

Rekryterings- och meriteringspolicy

För att avdelningen skall kunna utvecklas med bibehållen och förbättrad kvalitet är rekrytering av nya medarbetare en avgörande faktor. Det är också viktigt att befintliga och potentiella medarbetare vet vad som är meriterande, så att de kan förhålla sig rationellt till de mål och spelregler som gäller vid Avdelningen. Meritering och rekrytering hänger nära samman eftersom meritvärderingen styr urvalet av sökande.

Rekrytering

Rekrytering av medarbetare är en skapande och innovativ verksamhet. Det är en stimulerande uppgift att välja ut framtidens medarbetare, helst från ett brett urval av framstående kandidater. Rekrytering sker naturligt både bland Avdelningens egna forskarstuderande, som kan lockas till nya uppgifter som lärare och forskare efter doktorsexamen, och bland sådana som söker utifrån. I dagsläget fördelar sig Avdelningens forskare ungefär lika på de två kategorierna.

Anställningar skall normalt utlysas i konkurrens. Det är angeläget att skapa former för rekrytering som kan säkerställa ett rikt flöde av goda kandidater till varje utlysning, genom att utlysa befattningar nationellt, i Norden och helst internationellt. Detta försvåras emellertid av att rekryteringar ibland behöver ske relativt skyndsamt för att säkra start av projekt, vilka i sin tur brukar vara relativt kortlivade och behöver starkt specialiserad kompetens.

Vägledande för rekryteringarna bör vara i första hand att de står i rimlig överensstämmelse med Avdelningens strategi, dvs. att rekryteringarna görs inom de profilmråden som beskrivits ovan. För att undvika att rekryteringen i alltför hög grad styrs av tillgången till externa, ofta tillfälliga, forskningsmedel bör Avdelningen noggrant överväga om forskningsprojekt och potentiella forskare har utsikter att också på längre sikt bidra till Avdelningens forsknings- och undervisningsmiljö. En rekrytering, också av en projektanställd forskare, innebär alltid ett åtagande och ett ansvar.

Även doktorandtjänster bör utlysas, helst vid en gemensam tidpunkt för flera tjänster så att gemensam kursläsning underlättas. Rekryteringar på mer avancerad nivå – lektor eller professor – sker inte så ofta och kräver i regel en uthållig finansiering och samråd med skolledning och fakultet.

Rörlighet bör premieras, exempelvis genom att internationalisering och bred institutionell erfarenhet ges meritvärde. Det bör inte ha något meritvärde att vara forskarutbildad vid den egna Avdelningen. Ett annat sätt att markera att avdelningen tar seriöst på rekrytering kan vara att de icke tills vidare-anställdas ansökningar om extern finansiering relevans- och kvalitetsgranskas internt innan de godkänns för inlämning från avdelningen/institutionen. ”Relevans” skall här förstås i relation till avdelningens strategi.

I samband med rekrytering skall den sökande uppmanas att redovisa sitt tänkande kring frågor som är viktiga i avdelningens strategi, exempelvis undervisning, seminarier, samarbete. Det är också viktigt att avdelningen klargör rekryterings betydelse för ämnesprofil, ålder, kön, internationell bakgrund, alltsammans naturligtvis inom ramen för rådande förordningar och KTH-handbokens anvisningar.

Rekryteringsfrågor behandlas av Ledningsgruppen, som initierar och bereder rekryteringar och tar ställning till eventuella undantag från principen att anställningar skall utlysas. Ledningsgruppen ansvarar också för förhandsgranskningen av forskningsansökningar.

Meritering

Rekryteringen ser frågan om meriter och kvalitet ur avdelningens perspektiv: vilken kompetens hos den anställde behövs bäst för att förverkliga avdelningens mål och ambitioner? Meriteringen ser frågan ur den enskildes perspektiv: hur skall jag göra för att förbättra mina utsikter att verka vid avdelningen? Genomskinlighet i båda avseendena är centralt för att

undvika att irrationella motiv blandar sig i användningen av knappa resurser, men också för att främja rättvisa och en öppen och tolerant arbetsmiljö.

Meritvärderingen skall vara knuten till Avdelningens mål som är att vara en ”nationellt ledande och internationellt framstående forskningsmiljö”. Detta medför att forskningsmeriter skall ha en framträdande roll och att internationell erfarenhet, framförallt internationell publicering, är av värde. Det är också en merit att ha varit verksam inom andra områden än forskning. Den som rekryteras till Avdelningen bör även ha utmärkta meriter inom minst ett av områdena undervisning och samverkan.

Meriteringspolicyn bör preciseras i nära anslutning till det system för kvalitetsmätning och – uppföljning som Avdelningen avser att utveckla.

Rekryteringspolicyn kan i punktform sammanfattas så:

- Rekryteringen skall vägledas av avdelningens strategi och mål
- Anställningar skall normalt utlysas i konkurrens, gärna internationell
- Rekrytering till forskarutbildning bör ske samlat och regelbundet, helst årligen
- Avdelningen bör välkomna gästforskare och både initiera egna förslag och uppmuntra förslag från intresserade forskare
- Rekrytering av seniora forskare är sällsynta händelser som bör ske med stor strategisk omsorg och i samråd med skolledning och fakultet
- Ledningsgruppen fungerar som Avdelningens anställningskommitté och initierar och bereder rekryteringsärenden
- Ledningsgruppen ansvarar också för utvärderingar samt för förhandsbedömning av ansökningsförslag från egna icke tills vidare-anställda medarbetare

Meriteringspolicyn kan sammanfattas så:

- Avdelningen beaktar meriter från samtliga tre akademiska verksamhetsområden: forskning, undervisning och samverkan och kräver utmärkta meriter på minst två av dem; även administrativ skicklighet kan i vissa fall beaktas
- Givet Avdelningens inriktning väger forskningsmeriter tungt och skall normalt ges särskild vikt
- Internationell publicering är en viktig del av forskningsmeriteringen
- Rörlighet och internationell erfarenhet är meriterande
- Förmåga att leda, utveckla och finansiera forskningsprojekt är meriterande
- I övrigt är sådana egenskaper och erfarenheter meriterande som kan bidra till att förverkliga Avdelningens mål

Ledningsgruppen ansvarar för den fortsatta preciseringen av meriteringspolicyn i relation till exempelvis ett framtida kvalitetssystem.

Uppföljning och kvalitet

Strategins avsikt är att göra avdelningen bättre – för studenterna, vetenskapligt, som arbetsplats och för samhället. Därför är det viktigt att strategin innehåller ett system för uppföljning av kvaliteten i både forskning och undervisning. Sådana system utvecklas nu på många håll och det finns föregångare att lära av. När det gäller grundutbildningen har de flesta kurser givna av avdelningen utvärderats och analyserats och detta måste bli praxis för alla kurser. KTH har också utvecklat rutiner för kursanalyser som utgör ett bra hjälpmedel.

Kursanalyser och annan utvärdering bör också bli ett självklart inslag i avdelningens forskarutbildning.

System för kvalitetskontroll av forskning växer fram på alla nivåer. I flera fall är de befogade och kan ge vägledning till beslut om prioriteringar och resursfördelning. Fel använda riskerar de att försvaga den kollegiala kvalitetskontrollen till förmån för triviala mätsystem som inte förmår fånga essensen i kvalitet, särskilt inte i humanistiska och samhällsvetenskapliga miljöer med stora inslag av nationellt orienterad publicering.

Därför är det en central strategisk uppgift för en vetenskaplig miljö att utifrån egna professionella utgångspunkter formulera de kriterier som man anser vara de som bäst kännetecknar den kvalitet man strävar efter. Dessa kriterier kan stå i större eller mindre överensstämmelse med kvalitetsmått och indikatorer formulerade på andra nivåer, och om de skiljer sig åt är själva diskussionen angelägen. Det mesta talar exempelvis för att en del av ABE-skolans resursfördelning till institutionerna kommer att baseras på vetenskaplig kvalitet och synlighet. En motsvarande fördelning kan komma att ske till skolorna från styrelsen. Bibliometriska metoder kommer sannolikt att nyttjas. Det är viktigt att de indikatorer som används förmår fånga kvaliteten även i avdelningens vetenskapliga områden. Det kan exempelvis handla om att ge rimlig vikt åt publiceringar i monografiform eller på svenska. Det kan också handla om att belöna extern forskningsfinansiering, kanske också att relatera denna till antalet anställda.

Den mest näraliggande strategiska uppgiften är därför att igångsätta en process för att formulera kvalitetsmått som kan användas vid avdelningen.

Implementering

Strategin är tänkt att implementeras i steg. Under arbetet med strategin har flera frågor behandlats och förslag på nyordning presenterats. Andra frågor kräver längre tid och mer arbete. Som avslutning på dokumentet listas nedan direkta uppföljningsbara mål som i några fall funnits implicit tidigare i dokumentet och i andra fall är resultatet av strategiarbetet. Här listas också de arbetsuppgifter som återstår att lösa.

Målen för grundutbildningen är att:

- använda kursanalyser som ett aktivt instrument för att kontinuerligt förbättra våra kurser
- alla som medarbetar i grundutbildningen har genomgått pedagogisk utbildning och att de sinsemellan för återkommande diskussioner om pedagogik.
- Avdelningens forskare regelbundet föreläser om sin pågående forskning inom grundutbildningen.
- det bedrivs aktiv och effektiv information till studenter och programansvariga på KTH om avdelningens kurser
- Avdelningens kursutbud regelbundet ses över mot bakgrund av kursanalyser, antal deltagare och förändringar i KTHs utbildningsprogram.

Målen för forskarutbildningen och forskningen är att:

- examinera de forskarstuderande inom stipulerad tid

- alla forskarstuderande presenterar sin forskning på minst två konferenser varav minst en internationell konferens
- ge minst en icke-obligatorisk forskarutbildningskurs vid avdelningen varje läsår med deltagare även från andra forskarutbildningar
- utöka utbytet av forskarstuderande med andra internationella program
- öka internationell publicering både för forskare och forskarstuderande, och att vart tredje år följa upp och analysera den sammanlagda publiceringen
- öka internationell samverkan
- två gånger per år diskutera nya forskningsprojekt och program, dels på våren i LG, dels på hösten i en större grupp av intresserade och berörda

Målen för samverkansuppgiften är att:

- per forskare/doktorand publicera minst ett populärvetenskapligt arbete per år
- ca vartannat år anordna en gemensam personalutvecklande aktivitet med syfte att förbättra medarbetarnas kompetens beträffande förmedling
- Avdelningens medarbetare återkommande presenterar aktuell forskning i populärt inriktade föreläsningar och utställningar samt medverkar i massmedia och samhällsdebatt.

Följande uppgifter fördelas inom avdelningen. Ledningsgruppen ges vid sitt första möte i uppgift att fördela uppgifterna.

- Att utforma ett GRU-program i linje med strategin
- Att utforma ett mastersprogram
- Att utforma ett program för professionalisering och kvalitetsutveckling av tredje uppgiften
- Att utforma ett system för kvalitetsmätning och -uppföljning
- Att göra en analys av avdelningens publicering och genomslag i nuläget och med ett kort tillbakablickande perspektiv
- Att formulera mer precisa kvantitativa och uppföljningsbara mål för internationell publicering och impact samt för den svenskspråkiga publiceringen.
- Att på olika sätt driva frågan om inriktning och kvalitet på KTH:s grundutbildningsprogram